

سنجش ارکان چهارگانه گردشگری روستایی با استفاده از تکنیک SWOT مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری

سید احمد خاتون آبادی^۱ - مهدی راست قلم^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۱۱/۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۹/۱۲

چکیده

در دهه جاری استفاده از راهبرد گردشگری روستایی جهت فراخوانی محتوی توسعه به مناطق روستایی، در کشورهای جهان سوم مورد توجه قرار گرفته است. در کشور ایران نیز به دلیل تعدد، پراکنش و پتانسیل مناطق روستایی، استفاده از این راهبرد در دستور کار دولتمردان قرار دارد. برای بهره‌مندی از ابعاد مثبت پدیده گردشگری، تحلیل شرایط موجود جامعه میزبان الزامی است. از اینرو در این مطالعه با استفاده از تکنیک SWOT وضعیت گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری مشخص و وزن هر کدام از ارکان چهارگانه SWOT در گردشگری روستایی سنجیده شده است. جامعه آماری این مطالعه شامل هجده نفر از کارشناسان و مسئولین مرتبط با علوم توسعه روستایی و گردشگری بوده است. نتایج نشان می‌دهد میزان محدودیت‌ها (شامل نقاط ضعف و تهدید) با امتیاز ۵۷/۶۹ در سطح بالاتری نسبت به میزان مزیت‌ها (شامل نقاط قوت و فرصت‌ها) با امتیاز ۵۵/۳۱ می‌باشد. اگرچه مولفه به‌وجود آمدن مراکز گردشگر پذیر در نقاط دیگر به‌عنوان مهم‌ترین مولفه تهدید مشخص شد اما به دلیل نامناسب بودن زیرساخت‌های گردشگری همچون راه دسترسی، اماکن اقامتی و تسهیلات رفاهی و همچنین شناخت نادرست گردشگران از گردشگری روستایی در روستاهای مورد مطالعه، همین مولفه موجب تخفیف آسیب‌پذیری و نیز کاهش تخریب طبیعت بکر و چشم اندازهای زیبا به‌عنوان مهم‌ترین مولفه قوت توسعه گردشگری روستایی شده است.

واژه‌های کلیدی: گردشگری روستایی، تکنیک SWOT، چهارمحال و بختیاری

مقدمه

همچنین کارکردی جهت بهبود و ارتقاء شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی منطقه میزبان مورد توجه بسیاری واقع شده است (۲۲). از اینرو برنامه ریزان تلاش دارند تا با شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌ها، هم موجبات توفیق گردشگری روستایی را در پاسخگویی به نیازهای گردشگران فراهم آورده و هم موجبات اصلاح مناطق روستایی را موجب شوند (۲۱). گردشگری روستایی با ایجاد اشتغال و درآمد به پویایی اقتصاد روستایی کمک کرده و از حجم مهاجرت به شهرها می‌کاهد (۱۷). در کشورهای در حال توسعه از گردشگری روستایی بعنوان مکمل کارکردهای اصلی فضای روستایی، جهت ساماندهی، آمایش و پراکنش مناسب امکانات و خدمات در روستاهای هدف گردشگری استفاده می‌شود (۱۸). روستاهای هدف گردشگری به آن دسته از روستاهایی اطلاق می‌گردد که دارای یک یا چند جاذبه گردشگری اعم از طبیعی، فرهنگی، تاریخی و مذهبی در سطح محلی، منطقه‌ای و یا ملی باشند. در کشور ایران برای رفع چالش‌های توسعه روستایی و ایجاد برخورداری روستائیان از شرایط مطلوب زندگی، استفاده از گردشگری روستایی در

صنعت گردشگری فرایند تلفیق یافته‌ای از فضای فیزیکی و جامعه انسانی می‌باشد که اشکال جدید آن نتیجه تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌های زندگی انسان، تکنولوژی پیشرفته، رشد انفجار گونه اطلاعات و نیروهای سیاسی است (۱۴). صنعت گردشگری با ماهیتی چند بعدی علاوه بر تامین نیاز گردشگران، باعث تغییرات عمده‌ای در سیستم جامعه میزبان می‌گردد (۱۳). از اینرو دولتمردان در تلاشند تا با مهیاسازی و ارزشمند نمودن جاذبه‌های گردشگری در مناطق دارای پتانسیل، فرصت بهره‌مندی از ابعاد مثبت این صنعت را فراهم سازند (۲۰). یکی از انواع گردشگری با قدمتی بیشتر از یک قرن، گردشگری روستایی است. گردشگری روستایی با ارائه جذابیت و ایجاد تمایل در استفاده از فضا و ویژگی‌های محیط روستایی برای گردشگران و

۱ و ۲- استادیار و کارشناس ارشد گروه توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان

(Email: Rastghalam@live.com)

*- نویسنده مسئول:

گردشگر

- در مقیاس خرد به‌عنوان راهبرد توسعه منطقه‌ای و محلی (۱) و (۸)

باید اشاره کرد ویژگی‌های متمایزی از قبیل فعالیت‌ها و موقعیت‌های ویژه، گردشگری روستایی را از سایر بخش‌ها یا اشکال گردشگری جدا می‌سازد (۱۷). بدین ترتیب می‌توان گردشگری روستایی را مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و خدماتی نظیر اسکان، پذیرایی، امکانات سرگرمی و تفریح، بر پایی جشن‌ها و مراسم محلی، تولید و فروش صنایع‌دستی و محصولات کشاورزی تعریف نمود که از طرف ساکنان محلی در قبال کسب درآمد به گردشگران ارائه می‌شود (۲۲) و (۲۴). انواع گوناگونی از گردشگری روستایی در دنیا وجود دارد که با توجه به اهداف و انگیزه گردشگران از یک سو و همچنین ویژگی‌های روستا از سوی دیگر متغیر خواهد بود. سه دیدگاه در مورد توسعه گردشگری در مناطق روستایی و نحوه ارتباط آن با مسایل توسعه روستایی وجود دارد.

گردشگری روستایی، راهبردی جهت توسعه روستایی

در موارد گوناگونی صنعت گردشگری به‌عنوان راهبردی برای توسعه نواحی روستایی مطرح شده است. این امر به لحاظ روند روز افزون تخریب روستاها و تغییر ماهیت تولیدات کشاورزی تلاش دارد تا از طریق ایجاد فعالیت‌های مکمل در زمینه ارزشمندی‌سازی جاذبه‌های گردشگری و جذب گردشگر، جهت ایجاد درآمد و افزایش رفاه زندگی ساکنان نواحی روستاها، استراتژی‌های عملی ارائه دهد (۷ و ۱۲). این استراتژی دو رویکرد ارائه می‌دهد.

- گردشگری روستایی به‌عنوان عامل مکمل فعالیت‌های روستایی
- متحول‌سازی نواحی روستایی کمتر توسعه یافته

گردشگری روستایی جهت باز ساخت سکونتگاه‌های روستایی

در این دیدگاه از پدیده گردشگری جهت باز ساخت حیات روستا استفاده می‌گردد. در این حالت تاکید بر آنست تا از تکیه بیش از حد روستائیان بر کشاورزی بکاهند و در عوض آن‌ها را به بهره‌برداری از فرصت‌های جدید اقتصادی تشویق نمایند. در دهه ۱۹۷۰ در اروپای شرقی از این دیدگاه جهت بازسازی مجدد روستاها پس از افول کشاورزی استفاده شد (۱). در این استراتژی سه رویکرد ارائه شده است.

- گردشگری روستایی جهت باز ساخت حیات روستا
- بازسازی در مقابل تغییر ماهیت تولیدات کشاورزی
- بهبود کیفیت فرآورده‌ها و محصولات

نقش مکمل فعالیت‌های کشاورزی در روستاهای هدف گردشگری مورد توجه قرار گرفته است (۴). استان چهارمحال و بختیاری با وسعتی حدود ۱۶۵۳۳ کیلومتر مربع در جنوب غربی ایران و در محدوده میانی کوهستان‌های زاگرس قرار دارد (۵). در استان چهارمحال و بختیاری دوازده روستا به‌عنوان روستای هدف گردشگری توسط سازمان مرکزی میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری ایران معرفی شده است. جدول ۱ نشان دهنده نام روستاها با ذکر نوع جاذبه و شهرستان آن‌ها می‌باشد.

جدول ۱- روستاهای هدف گردشگری استان چهار محال و بختیاری

ردیف	نام روستا	نوع جاذبه گردشگری	نام شهرستان
۱	هوره	طبیعی	شهرکرد
۲	یاسه چاه	طبیعی	شهرکرد
۳	چلوان	طبیعی	شهرکرد
۴	سوادجان	طبیعی	شهرکرد
۵	دستگرد امامزاده	تاریخی	کیار
۶	دزک	تاریخی	کیار
۷	دیمه	طبیعی	کوه‌رنگ
۸	شیخ علیخان	طبیعی	کوه‌رنگ
۹	سراقاسید	مذهبی - طبیعی	کوه‌رنگ
۱۰	آورگان	طبیعی	بروجن
۱۱	ده چشمه	طبیعی - تاریخی	فارسان
۱۲	آتشگاه	طبیعی	لردگان

منبع: سایت سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران.

با توجه به جمعیت ۲۰۸۲۱ نفری دوازده روستای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری (۵) و لزوم بهبود شرایط زندگی در این روستاها، ضروریست مطالعات مناسبی جهت تحقق اهداف یاد شده در توسعه گردشگری روستایی صورت گیرد. هدف این مقاله سنجش محدودیت‌ها و مزیت‌های توسعه گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری است تا بتواند به‌عنوان مکمل فعالیت‌های کشاورزی، باعث افزایش درآمد و رفاه ساکنان روستاها گردد.

ادبیات موضوع

از اواسط دهه ۱۹۵۰ مفهوم گردشگری روستایی هم به‌عنوان شاخه‌ای مستقل از انواع صنعت گردشگری و هم در نقش فراخوان محتوی توسعه به روستاهای میزبان مطرح گردید (۲ و ۱۵). گردشگری روستایی هم باعث شکل گیری جامعه و کالبد روستا شده و هم می‌تواند موقعیتی برنده - برنده را برای میزبان و میهمان فراهم‌سازد (۸).

گردشگری روستایی از دو بعد حائز اهمیت است.

- در مقیاس کلان به‌عنوان یک مقصد جهانی و فرا ملی در جذب

گردشگری روستایی عامل ایجاد توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی

رهیافت جامع گردشگری پایدار بر رشد بلندمدت صنعت گردشگری، بدون آثار مخرب بر زیست بوم‌های طبیعی دلالت دارد. در این دیدگاه گردشگری روستایی علاوه بر ایجاد تعادل میان اجزاء مذکور تلاش دارد تا با به حداقل رساندن آسیب‌های محیطی و فرهنگی و همچنین افزایش رضایت گردشگران، موجبات استمرار رشد اقتصادی روستا را فراهم آورد (۱۹). این استراتژی به دو رویکرد اشاره دارد.

- گردشگری روستایی عامل ایجاد توسعه پایدار
- پراکنش و توزیع به منظور حفاظت از منابع و جاذبه‌های گردشگری

اگرچه گردشگری روستایی با خلق فرصت‌های جدید باعث احیا و بهبود شرایط زندگی ساکنان روستا می‌گردد، ولیکن باید توجه داشت که توسعه گردشگری بدون مشارکت محلی و برنامه‌ریزی مناسب در محیط روستا، موجب آسیب‌های اجتماعی و زیست محیطی جبران ناپذیری خواهد شد (۱۸). در این مطالعه از تعریف گردشگری روستایی به‌عنوان عامل مکمل فعالیت‌های روستایی استفاده شده است. با این تعریف گردشگری روستایی از طریق ایجاد فعالیت‌های مکمل کشاورزی در زمینه ارزشمند سازی جاذبه‌های گردشگری و جذب گردشگر باعث درآمدزایی و افزایش رفاه زندگی ساکنان روستاهای هدف می‌شود. مطالعاتی توسط احمد عبدلوا^۱ در هکایدو کشور ژاپن درباره گردشگری روستایی و توسعه پایدار صورت گرفته است. در این مطالعه پس از ارائه مدل حلقه‌های متحد المکز گردشگری پایدار، با استفاده از پرسشنامه و طیف لیکرت، به نظرسنجی درباره ۲۰ شاخص گردشگری روستایی پرداخته شده است. جامعه آماری شامل ۲۳ نفر از مسولین بوده است. امتیاز متوسط شاخص‌های مطالعه پس از تحلیل برابر ۳/۶۶ شده و همچنین شاخص‌های اثر بر اقتصاد محلی با ۴/۳۳، رضایت گردشگران با ۴/۲۲، مشارکت محلی با ۴/۱۴ و نهایتاً رضایت محلی با ۴/۱۳ از بیشترین شاخص‌های مورد توافق بوده اند. همچنین با استفاده از تحلیل SWOT نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها جهت پایداری گردشگری روستایی ارائه شده است (۹). در مطالعه‌ای که توسط سوگارتی در سوراکارتای کشور اندونزی و با استفاده از تحلیل SWOT صورت گرفته، قابلیت‌های توسعه گردشگری روستایی پایدار با تاکید بر بعد زیست‌محیطی و طبیعی آن بررسی شده است. در این مطالعه منابع طبیعی و فرهنگی، فراوانی نیروی انسانی، وجود تسهیلات و زیر ساخت در ناحیه از نقاط قوت توسعه گردشگری روستایی ارزیابی شده است. در نتایج اشاره شده که جهت دستیابی به توسعه موفقیت آمیز گردشگری روستایی لازم است تا شرح موقعیت‌ها و مدیریت فرصت‌ها، همراه با مشارکت جامعه محلی صورت گیرد (۲۳).

مواد و روش‌ها

بر پایه روش‌های مطالعات دیگر (۱۰، ۱، ۹ و ۲۳) در مرحله اول این مقاله، از روش‌های پیمایش میدانی و مطالعات اسنادی برای تعیین نوع جاذبه‌ها و وضعیت گردشگری در روستاهای هدف استفاده شد. در مرحله دوم، ۱۸ نفر از کارشناسان و مسئولین مرتبط با مسایل توسعه روستایی و گردشگری استان به‌عنوان جامعه آماری مورد مصاحبه نیمه ساختار یافته مبنی بر تعیین عوامل SWOT به تفکیک هر رکن، قرار گرفتند. شایان ذکر است طراحی پرسشنامه بر اساس اطلاعات اسنادی مرحله اول و نتایج مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته صورت گرفت. در مرحله سوم با استفاده از پرسشنامه، نسبت به تعیین وزن هر عامل در هر رکن SWOT توسط جامعه آماری اقدام شد. جهت تعیین وزن هر کدام از ارکان چهارگانه SWOT از طیف لیکرت به شکل خیلی زیاد امتیاز ۵، زیاد امتیاز ۴، متوسط امتیاز ۳، کم امتیاز ۲ و خیلی کم امتیاز ۱ استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل

پس از تدوین، تخلص و استخراج اطلاعات از مطالعات میدانی، اسنادی، مصاحبه و پرسشنامه، از تحلیل SWOT برای سنجش محدودیت‌ها و مزیت‌های گردشگری روستایی استفاده گردید. تحلیل SWOT برای تعیین استراتژی توسعه گردشگری در روستاهای استان چهارمحال و بختیاری در فازهای زیر انجام شد.

- تبیین مهمترین نقاط قوت جهت ارائه طرح راهبردهای تهاجمی با تکیه بر بهره‌گیری از برتری‌های رقابتی روستاهای هدف گردشگری
- تبیین مهمترین فرصت‌های موجود جهت ارائه راهبردهای بازنگری تخصیص مجدد منابع برای رفع نقاط ضعف درونی روستاهای هدف گردشگری
- تبیین مهمترین ضعف‌های درون روستاهای هدف گردشگری به منظور ارائه راهبردهای تنوع بخشی روستاهای هدف گردشگری
- تبیین مهمترین تهدیدهای موجود جهت ارائه راهبردهای تدافعی در جهت رفع آسیب پذیری روستاهای هدف گردشگری

بررسی عوامل داخلی مؤثر بر توسعه گردشگری در

روستاهای هدف

جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف، محیط درونی روستاهای هدف در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست محیطی و سازمانی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲ - عوامل داخلی مؤثر بر توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری

نقاط ضعف	نقاط قوت	
نارضایتی مردم روستا جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری عدم وجود برنامه ریزی مدون دولت جهت هدایت سرمایه‌گذاری روستاهای هدف نامناسب بودن وضعیت امنیت اجتماعی گردشگران نامناسب بودن تسهیلات خدماتی عدم وجود نیروی متخصص و آموزش دیده در روستاهای هدف توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف تضاد میان فرهنگ گردشگران و مردم روستا تمایل به استفاده اختصاصی از فضای روستا در قالب ویلا و باغ خصوصی	وجود زمین جهت واگذاری به سرمایه‌گذاران در روستاهای هدف گردشگری وجود محصولات و فرآورده‌های محلی برای ارائه به گردشگران وجود مردم ساده و بی‌تکلف در روستاهای هدف گردشگری وجود آداب و رسوم محلی و سنتی در روستاهای هدف گردشگری وجود طبیعت بکر و چشم‌اندازهای زیبا وجود جاذبه یکتای گردشگری در محیط روستا داشتن محیط آرام و ساکت برخورداری از آب و هوای کاملاً پاک نزدیکی با حیات وحش و احتمال تماشای آنها وجود پتانسیل برای اجرای انواع فعالیت‌های گردشگری همچون انواع ورزشها باور مسئولین به دستیابی به محتوی توسعه با مهیا سازی قابلیت‌های گردشگری در روستاهای هدف	اقتصادی اجتماعی و فرهنگی زیست محیطی سازمانی

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۳ - عوامل خارجی مؤثر بر گردشگری در روستاهای هدف گردشگری

تهدیدها	فرصت‌ها	
افزایش قیمت زمین و خدمات بوجود آمدن مراکز گردشگر پذیر در نقاط دیگر تراکم جمعیتی در روستاها در فصول گردشگر پذیر ازدیاد تخلفات اجتماعی با ورود گردشگر از بین رفتن فرهنگ محلی و سنتی تمایل به نزدیک شدن به فرهنگ گردشگران از سوی ساکنان روستا از بین رفتن پوشش گیاهی و درختان و فرار حیات وحش افزایش آلودگی منابع آب و خاک و هوا	افزایش توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری وجود تمایل در بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری افزایش تمایل جهت گردشگری در بین مردم شهری وجود دو استان اصفهان و خوزستان به‌عنوان مراکز گردشگر فرست افزایش تمایل به بهره‌مندی از این فرصت جهت اشتغالزایی و جلوگیری از مهاجرت روستائیان در دولت وجود آژانس‌های علاقه‌مند به استفاده از قابلیت‌های روستاهای هدف وجود نیروی متخصص در مراکز گردشگر فرست	اقتصادی اجتماعی و فرهنگی زیست محیطی سازمانی

منبع: یافته‌های تحقیق

تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، تعداد ۱۱ نقطه قوت داخلی در برابر ۱۱ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۷ فرصت بیرونی در برابر ۹ تهدید بیرونی تعیین شده است. در مجموع تعداد ۱۸ نقطه قوت و فرصت به‌عنوان مزیت‌ها و تعداد ۲۰ ضعف و تهدید به‌عنوان

بررسی عوامل خارجی مؤثر بر گردشگری در روستاهای هدف

جهت شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها، محیط بیرونی روستاهای هدف نیز در چهار بُعد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و سازمانی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

۰/۵ هستند باید به شدت مراقبت شود.

با توجه به نتایج بدست آمده از تحلیل SWOT، جهت دستیابی به توسعه گردشگری روستایی منطبق با شرایط روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری، راهکارهای زیر می‌گردد.

نتایج

بر اساس منابع نظری و مراحل پژوهش، محدودیت‌ها و مزیت‌های توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری به وسیله تکنیک SWOT مشخص گردید. نتایج تحلیل کمی و کیفی هریک از مولفه‌های درونی و بیرونی مشخص شده نشان می‌دهد:

- در بین نقاط قوت در روستاهای هدف گردشگری بر مولفه وجود طبیعت بکر و چشم اندازهای زیبا به‌عنوان مهمترین نقطه قوت روستاهای هدف جهت توسعه گردشگری طبیعی روستایی تأکید می‌شود.
  - در بین نقاط ضعف، مولفه نامناسب بودن زیر ساخت‌های موجود در روستاهای هدف، از بالاترین اهمیت برخوردار بوده و لازم است تا با مشارکت بخش‌های دولتی و خصوصی، این مورد به‌عنوان مانع توسعه گردشگری روستایی بر طرف گردد.
  - از بین موارد فرصت‌های بیرونی، مؤلفه افزایش تمایل به بهره‌مندی از گردشگری روستایی جهت اشتغالزایی و جلوگیری از مهاجرت روستائیان، در دولت به‌عنوان مهمترین مولفه شناخته شده است. در این جهت مردم باید با تشکیل تشکل و نهادهای فعال موجبات بهره‌مندی از تسهیلات و امتیازات دولتی را در روستاهای هدف فراهم سازند.
  - از بین تهدیدهای خارجی مولفه به‌وجود آمدن مراکز گردشگر پذیر در نقاط دیگر، دارای بالاترین اهمیت می‌باشد. لذا لازم است با مهیاسازی جاذبه‌های گردشگری روستاهای هدف و انجام تبلیغات و فعالیت‌های جانبی، موجبات جذب هرچه بیشتر گردشگر را به روستاهای هدف فراهم ساخت.
- تعدادی از مولفه‌های SWOT در مطالعات دیگر همچون ۱- وجود طبیعت و چشم انداز و آب هوای مناسب، ۲- تولید غذای محلی و صنایع دستی، ۳- نبود آگاهی و مشارکت در جامعه میزبان، ۴- مراکز گردشگر پذیر دیگر و ۵- افزایش قیمت زمین و خدمات در منطقه میزبان با نتایج حاصله از این مطالعه دارای شباهت است اما استفاده از فرصت‌های موجود در روستاهای هدف گردشگری بدون برنامه‌ریزی دقیق و وجود ضمانت اجرایی از سوی دولت به همراه سرمایه‌گذاری مناسب بخش خصوصی که با نظارت جدی همراه باشد، مقدور نمی‌باشد (۱۱).

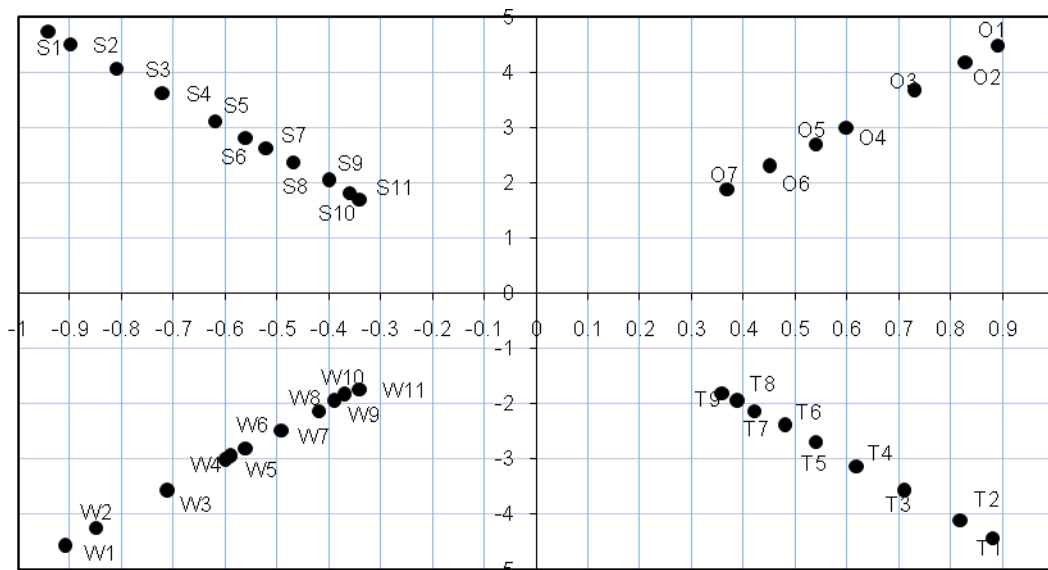
محدودیت‌های پیش روی روستاهای هدف گردشگری این استان شناسایی شده است. بوسیله پرسشنامه و طیف لیکرت نقاط ضعف و قوت، فرصت‌ها و تهدیدها مورد سنجش قرار گرفت. جدول ۵ نشان دهنده مجموع وزن‌های داده شده، میانگین وزن‌ها، وزن نسبی و رتبه هر یک از مولفه‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها می‌باشد. مولفه وجود طبیعت بکر و چشم اندازهای زیبا با میانگین وزن ۴/۷۴ و وزن نسبی ۰/۹۴ به‌عنوان مهمترین نقطه قوت داخلی می‌باشد. در مقابل مولفه وجود مردم ساده و بی‌تکلف در روستاها با میانگین وزن ۱/۷۰ و وزن نسبی ۰/۳۴ به‌عنوان کم اهمیت‌ترین نقطه قوت داخلی مشخص شده است. همچنین مولفه نامناسب بودن زیرساخت‌های موجود در روستاهای هدف با میانگین وزن ۴/۵۹ و وزن نسبی ۰/۹۱ به‌عنوان مهمترین نقطه ضعف داخلی و مولفه توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف با میانگین وزن ۱/۷۴ و وزن نسبی ۰/۳۴ به‌عنوان کم اهمیت‌ترین نقطه ضعف مشخص گردید. نتایج نشان می‌دهد مولفه افزایش تمایل به بهره‌مندی از این فرصت جهت اشتغال‌زایی و جلوگیری از مهاجرت روستائیان در دولت با میانگین وزن ۴/۴۸ و وزن نسبی ۰/۸۹ به‌عنوان مهم‌ترین فرصت بیرونی می‌باشد. مولفه وجود نیروی متخصص در مراکز گردشگر فرست با میانگین وزن ۱/۸۸ و وزن نسبی ۰/۳۷ به‌عنوان کم اهمیت‌ترین فرصت بیرونی مشخص شده است. همچنین مولفه به‌وجود آمدن مراکز گردشگر پذیر در نقاط دیگر با میانگین وزن ۴/۴۴ و وزن نسبی ۰/۸۸ به‌عنوان مهم‌ترین تهدید بیرونی و نهایتاً مولفه تمایل به نزدیک شدن به فرهنگ گردشگران از سوی ساکنان روستا با میانگین وزن ۱/۸۱ و وزن نسبی ۰/۳۶ به‌عنوان کم اهمیت‌ترین تهدید بیرونی مشخص گردید. پس از محاسبات لازم مشخص شد امتیاز مربوط به مزیت‌ها برابر ۵۵/۳۱ و امتیاز مربوط به محدودیت‌ها برابر ۵۷/۶۹ می‌باشد. جدول شماره ۴ نشان‌دهنده مجموع وزن‌ها، میانگین وزن‌ها، وزن نسبی و رتبه هر کدام از مولفه‌ها است.

نمودار ۱ نشان دهنده وضعیت کلیه مولفه‌های چهار رکن SWOT می‌باشد. این نمودار بر اساس میانگین وزن‌ها و وزن نسبی مولفه‌ها تنظیم شده است. مولفه‌هایی ربع اول شامل مولفه‌های فرصت می‌باشد. مولفه‌های (O1-O2-O3-O4-O5) دارای وزن نسبی بیش از ۰/۵ هستند لذا باید از این فرصت‌ها به نحو شایسته در توسعه گردشگری روستایی استفاده نمود. مولفه‌های ربع دوم شامل مولفه‌های قوت می‌باشند. مولفه‌های (S8-S9-S10-S11) دارای وزن نسبی بیشتر از ۰/۵- می‌باشند لذا باید در تقویت آنها جهت توسعه گردشگری اقدام کرد. مولفه‌های ربع سوم شامل مولفه‌های ضعف می‌باشند. مولفه‌های (W7-W8-W9- W10- W11) دارای وزن نسبی بیشتر از ۰/۵- می‌باشند لذا باید مورد تقویت و رسیدگی قرار گیرند. مولفه‌های ربع چهارم شامل مولفه‌های تهدید هستند. مولفه‌های (T1-T2-T3-T4-T5) که دارای وزن نسبی بیشتر از

جدول ۴- تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید

تحلیل نقاط قوت				
/	/		.S1	
/	/		.S2	
/	/		.S3	
/	/		.S4	
/	/		.S5	
/	/		.S6	
/	/		.S7	
/	/		.S8	
/	/		.S9	
/	/		.S10	
/	/		.S11	
رتبه	وزن نسبی	میانگین وزنها	مجموع وزنها	تحلیل نقاط ضعف
/	/	/		.W1
/	/	/		.W2
/	/	/		.W3
/	/	/		.W4
/	/	/		.W5
/	/	/		.W6
/	/	/		.W7
/	/	/		.W8
/	/	/		.W9
/	/	/		.W10
/	/	/		.W11
/	/	/		.O1
/	/	/		.O2
/	/	/		.O3
/	/	/		.O4
/	/	/		.O5
/	/	/		.O6
/	/	/		.O7
/	/	/		.T1
/	/	/		.T2
/	/	/		.T3
/	/	/		.T4
/	/	/		.T5
/	/	/		.T6
/	/	/		.T7
/	/	/		.T8
/	/	/		.T9

نمودار ۱ - وضعیت کلیه مولفه‌های چهار رکن SWOT

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵ - راهکارهای توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری

تهدیدها	فرصت‌ها	SWOT
		راهکارهای رقابتی تهاجمی (SO)
		تاکید بر توسعه گردشگری طبیعی به دلیل وجود مزیت‌های نسبی برای توسعه این نوع گردشگری در روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری استفاده مناسب و هدفمند از تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری جهت بهره‌مندی از جاذبه‌ها گردشگری به منظور ایجاد اشتغال و درآمد برای ساکنان روستاهای هدف گردشگری شناسایی و بهره‌گیری از کلیه جاذبه‌ها و موقعیت‌های گردشگری بصورت بسته گردشگری در روستاها در راستای افزایش مدت ماندگاری گردشگران بهره‌مندی از نیروی انسانی محیط روستای میزبان جهت تشکیل نهادهای مردمی به منظور افزایش ضریب موفقیت در جذب گردشگران ایجاد هماهنگی بین نهادهای و بخش‌های مختلف دولت، مردم و کارآفرینان بوسیله برگزاری نشست‌ها و به کارگیری تدابیر مدیریتی هماهنگ کننده، به منظور یکپارچه سازی کارکردهای گردشگری روستایی تلاش جهت شفاف سازی سیاست‌های دولتی و برنامه‌های محلی جهت افزایش انگیزه بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری روستایی راهکارهای بازنگری (WO)
		قوت‌ها
		راهکارهای تنوع (ST)
ایجاد تنوع در امکانات، خدمات و فعالیت‌های گردشگری جهت جلب رضایت و افزایش گردشگران تعیین ظرفیت در میزان گردشگران جهت محافظت از محیط زیست روستاهای هدف اجرای برنامه‌های تبلیغاتی در مراکز گردشگر فرست عمده در راستای معرفی جاذبه‌ها تعیین مسیرهای گردشگری جذاب و مهیج با ایجاد راهنما، علائم و راهنمایان محلی تلاش جهت فرهنگ سازی در پذیرش گردشگر و تأمین امنیت اجتماعی در روستاهای هدف گردشگری		ضعف‌ها
		راهکارهای تدافعی (WT)
تشکیل کارگروه توسعه سرمایه‌گذاری در گردشگری روستایی با مسئولان مرتبط و کار آفرینان، دعوت از سرمایه گذاران داخلی و خارجی و ایجاد تسهیلات و امتیازهای ویژه سرمایه‌گذاری تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت استفاده بهینه جاذبه‌های گردشگری و جلوگیری از تخریب، آلودگی و از بین رفتن این منابع در این نواحی ایجاد زمینه و تشویق مردم به مشارکت در جهت توسعه زیرساخت‌ها، تجهیزات و تسهیلات گردشگری جهت کسب درآمد و ایجاد شغل‌های مکمل	بازنگری نسبت به برنامه و حمایت دولت در راستای توسعه گردشگری بازنگری به نحوه توزیع امکانات، خدمات و تسهیلات گردشگری و اولویت دهی به روستاهای هدف بررسی مجدد قوانین و مقررات اراضی روستایی جهت ایجاد اماکن گردشگری بازنگری به نوع و نحوه بهره‌گیری از مشارکت‌های مردمی در تهیه و اجرای طرح‌ها و تجهیز مناطق روستاهای هدف بازنگری جهت ایجاد NGO ها برای آموزش مردم و گردشگران جهت استفاده بهینه و هدفمند از منافع و آثار مثبت گردشگری.	

منبع: یافته‌های تحقیق

بحث و نتیجه گیری

جامعه میزبان و جامعه گردشگران، هدایت سرمایه گذاری های بخش خصوصی در ایجاد زیرساخت ها در چارچوب برنامه ریزی منطقه ای و محلی همراه با نظارت دولت و در نهایت ایجاد جاذبه و فعالیت های جدید در کنار جاذبه های اصلی برای حفظ جذابیت روستای هدف گردشگری از فاکتورهای توسعه موفقیت آمیز گردشگری روستایی می باشد.

همکاری و مسولیت پذیری کلیه اجزاء صنعت گردشگری برای تبدیل آن به موقعیت برنده - برنده برای کلیه اجزاء الزامیست. با توجه به عدم شناخت کافی از مفهوم و کارکردهای گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری، ایجاد آگاهی برای جامعه روستایی مبتنی بر قابلیت گردشگری روستایی، برای تبدیل شدن به موقعیت شغلی مکمل، از اولین گامها در توسعه گردشگری روستایی خواهد بود. به هر صورت توسعه گردشگری روستایی هم دارای اثرات مثبت و هم دارای اثرات منفی بر فرآیند توسعه منطقه میزبان خواهد بود، لذا نظارت و پایش مداوم و فعالانه دولت و سازمان های مرتبط برای هدایت صحیح توسعه گردشگری روستایی لازم و ضروری می باشد.

گردشگری روستایی مقوله جدیدی در متون توسعه روستایی می باشد که همچون توسعه، دارای ابعاد و آثار گوناگونی است (۱۶). در مقایسه مباحث بیان شده در ادبیات موضوع با نتایج حاصله از این مطالعه مشخص می گردد همچنان وضعیت روستاهای هدف گردشگری برای تحقق مفهوم واقعی گردشگری روستایی نابسامان است و هنوز بهره مندی از مزایای گردشگری روستایی به عنوان مکمل کارکرد اصلی روستا برای فراخوانی محتوی توسعه به مناطق روستایی میزبان محقق نیست. دو مورد زیر به عنوان جمع بندی نهایی ارائه می شود.

با در نظر گرفتن مبانی و اصول گردشگری پایدار در مناطق روستایی میتوان بین جامعه میزبان، جامعه گردشگران، تورگردانان و محیط طبیعی روستا در راستای پایداری و انتفاع کلیه اجزاء، تعادل برقرار ساخت. مشارکت و آموزش مستمر جامعه میزبان در اجرا و ارائه فعالیتها و خدمات گردشگری، توزیع مداوم سود و زیان میان جامعه میزبان و جامعه گردشگران، حفاظت فعالانه محیط زیست توسط

منابع

- ۱- افتخاری ع. و مهدوی د. ۱۳۸۵. راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT: دهستان لواسان کوچک. فصلنامه مدرس علوم انسانی. دوره ۱۰، شماره ۲
- ۲- زاهدی ش. ۱۳۸۲. چالشهای توسعه پایدار از منظر اکوتوریسم. نشریه مدرس دانشگاه تربیت مدرس. دوره ۷، شماره ۳. تهران
- ۳- زاهدی ش. ۱۳۸۵. مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار. انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی. چاپ اول. تهران
- ۴- سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران (۱۳۸۶). پروژه سند ملی توسعه و مدیریت طبیعت گردی در کشور. چاپ اول، تهران.
- ۵- سایت آمار ایران. ۱۳۸۵. www.sci.ir
- ۶- سایت سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران. (۱۳۸۸). www.ichto.ir
- ۷- غفاری ر. ۱۳۸۹. اولویت بندی سرمایه گذاری و مکانیابی تاسیسات گردشگری در کانونهای توریستی استان چهارمحال و بختیاری. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان چهارمحال و بختیاری
- ۸- مافی. ع. و سقایی م. ۱۳۸۴. مدل ترکیبی برای توسعه فضایی گردشگری روستایی مطالعه موردی: منطقه ترکمن صحرا. مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای شماره ۳، صفحات ۱۶۵-۱۸۷
- 9- Abdullaev A. 2000. Rural Tourism and Sustainable Development in Hokkaido. Urban and Environmental Engineering department. Thesis of Master science, Tokio University.
- 10- Bardolet E., and Sheldon P. J. 2008. Tourism in Archipelagos Hawai'i and the Balearics. Annals of Tourism Research, Vol. 35, No. 4, pp. 900-923
- 11- Carty J. 2007. Examining the Implementation of Sustainable Rural Tourism: An Irish Case Study. Tourism Research Centre. European Tourism and the Environment Conference Promotion and Protection, Achieving the Balance Europe Academy. Dublin Institute of Technology
- 12- Clare G. 2002. Tourism Planning, Basics, Concepts, Cases. First published by Routledge, New York & London
- 13- Dwyer L., Edwards D., Mistilis N., Roman C., and Scott N. 2009. Destination and enterprise management for a tourism future". Tourism Management, Vol. 30, No. 2, pp. 63-74
- 14- Friedel M. and Chewings V. 2008. Refining regional - development strategies - using a systems approach. Central Australian Tourism Futures Stage 2. working paper 29. Desert knowledge crc

- 15- Haldar P. 2007. Rural Tourism – Challenges and Opportunities. International Marketing Conference on Marketing & Society, 8-10 April, IIMK. Kalinga Institute of Industrial Technology University
- 16- Kandelaars P., and Lutz W. 1997. A Dynamic Simulation Model of Tourism and Environment in the Yucatán Peninsula. Interim Reports on work of the International Institute for Applied Systems Analysis. IIASA 18/April
- 17- Koscak M. 1998. Case study: Integral development of rural areas, tourism and village renovation, Trebnje, Slovenia. Tourism Management, Vol. 19, No. 1, pp. 81-86
- 18- Lepp A. 2007. A case study of Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda. Tourism Management, Vol. 28, No. 1, pp. 876-885
- 19- Reinhold TK., and Diara A. 2000. "The role of the tourism in development planning. Department of Business Management. Lincon University
- 20- Rosentraub M. S., and Joo M. 2009. Tourism and economic development: Which investments produce gains for regions? Tourism Management, Vol. 30, No. 2, pp. 759-770
- 21- Royo-Vela, M. 2008. "Rural-cultural excursion conceptualization: A local tourism marketing management model based on tourist destination image measurement". Tourism Management, pp.1-10 journal homepage
- 22- Sharpley J. R. 1997. Rural Tourism: An introduction. ITP, London
- 23- Sugiarti R., Ernawati D., and Birtles A. 2000. The potential for developing ecologically sustainable rural tourism in Surakarta, Indonesia: a case study. ASEAN Journal on Hospitality and Tourism, Vol. 2, pp. 78-90
- 24- Zhong L., Dengb J. and Xiangc B. 2008. Tourism development and the tourism area life-cycle model: A case study of Zhangjiajie National Forest Park, China. Tourism Management 29, pp. 841-856

